

SukraMarkuS

Sukram, Markus. Arabieraz: “Eskerrik asko, Markus”. *Markos Gimenoren 101 letrakartel* liburua, Joseba Sarrionandiak idatzia, hari eskerrak emateko modua izan da. Liburuaren hitzaurrea, Sarrionandiak berak idatzia, oinarri hartuta, Gimenoaren obrara hurbilduko gara, eta palindromo batek gure bizia nola salba dezakeen jakingo dugu.

Sekuentzia honetan, hau egin dezakezu:

- Gimenorekin solasaldi bat ikusi.
- Hitzaurre bat irakurri, eta liburua nolakoa izango den irudikatu.
- Hitzaurrearen egitura aztertu.
- Hitzekin jolastu.
- Hitzaurrea idatzi.

DAPA

Markusek urtero lan ona lore truke. Sukram.

zerorajaso.com

Irakurri aurretik

1. Abiatu zut. Aiba!

Ariketa hau etxean egin dezakezu. Ikusi *Tribuaren Berbak* saioan Markos Gimenoekin izan zuten solasaldia, eta erantzun galderai.

ETB

- Zer da palindromoa?
- Irakurri duzu inoiz palindromorik? Zein hizkuntzatan?
- Ba al dute esanahirik/zentzurik?
- Gustuko al dituzu halako hitz-jokoak?

Tribuaren Berbak

Idatzi palindromo bat euskaraz.

Hurrengo eskola-egunean, alderatu erantzunak ikaskideekin. Partekatu palindromoak, eta aukeratu taldeko onena; hainbat irizpide erabil ditzakezue: luzeena, zentzu handiena duena, poetikoena...

Irakurri bitartean

2. Zerez?

Ariketa hau etxean egin dezakezu. Irakurri Markos Gimenoren 101 letrakartel liburuaren hitzaurrea.

BAKARKA

ATE IREKIKO OHARRA

- 1 Begok eta Nereak, Markosen hutsunearen ondoeza aldean oraindino, semeak zein nebak sortutako altxor *hizperimentala* erakutsi zidatenean harrigarria egin zitzaidan Markosek sortutako obraren grazia. Are ikaragarriagoa iruditu zitzaidan momentuan ia ezezaguna izatea, euskal mundutxoan ere, Ermutik edo Eibarraldetik kanpora. Ulertzekoa da, beharbada, kontuan hartuz gero Markosek praktikatzen zituen generoen izenak ere (palindromo, kalanbur, anagrama eta abar) esplikatatu beharrekoak izango direla askorentzat.
- 2 Lehenengo ideia izan zen Markosen lan guztiak liburukote batean bildu eta argitaratzea. Baina hori testuen artxibatze lana izango litzateke (hilobiratze zereginaren antzekoa), eta pentsatu nuen Markosen testuak biziak, zoliak eta eraginkorrak direla (hazteko, gaiberritzeko eta ugaltzeko ahalmenarekin), inola ere ez direla enterratzekoak (*tafofilia* ohiko tentazioa den arren herri txikien liburugintzan).
- 3 Eta horretara dator liburu hau: Markosen obra *katalepsiatik* atera, eta haren lanaren parte bat behintzat, palindromoena, euskal hitzunen artean (ez *olifilo* hutsen artean bakarrik) ezagutaraztea; iratzarri, bizkortu eta zabal dadin. Markosek berak dozena bat palindromo-kartel egin zituen, eta orain, bere lagun grafitero, marrazkilari eta fotografoek, eta Markosek imajinatuko ez litzuzkeen idazle eta irudigileek kolaboratu dute Markosen Espirituarekin, palindromoak ilustratzeko zeregin itzelean. Ermuarrak, eibartarrak, gainerako euskaldunak oro har, baina hemen daude kanpokoak ere (Aristides Hernandez edo Graziosa Oroz, adibidez), eta behialako jendea ere diskriminaziorik gabe (oso prestu aurkeztu dira elkarlanera, esaterako, Joanes Leizarraga eta Rosa Luxemburgo). Auzolan eder unibertsalista honetan, palindromo bakoitzari zentzua ematen ahalegindu gara, zentzua beste zentzu diferenteen artean osatzen eta gaurkotzen delakoan (eta ia beraz kontraesankorra delakoan).
- 4 Demostratu nahi nuke faltsua (eztabaidagarria behintzat) dela jakintsu amerikar batek esandakoa: palindromoak, ezkerretik eskuinera edo eskuinetik ezkerrera berdin leitzen direla, hain zuzen ere, ez dutelako zentzurik ez alde batera ez bestera. Frogatu nahi nuke palindromoek zentzua dutela, sormenera entregatutako Markosen bizitzak ere zentzua zuela (eta euskaraz letratu eta bizi nahi duen komunitate honek ere zentzua duela).
- 5 Ez dut liburu hau idatzi banekielako, baizik ez nekielako. 1980an joan nintzen hemengo egunerokotasunetik. 2021ean itzuli naiz, beraz ez nuen ia ezer ezagutzen Markosen garaiaz. Idatzi ahala ezagutu dut Markosen bizitza eta beste askorena. Zirraragarria egin zait, horiei ere garai interesanteak tokatu zaizkie (Slavoj Zizek filosofoak esaten zuen: “Baten bat benetan gorrotatzen baduzu, madarikazio moduan esaten da Txinan: “Garai interesanteak bizi ditzazula!”). Iruditzen zait Markosen eskizofrenian belaunaldi baten ibilbidea irudikatzen dela, baina hori irakurleak esango du (ea ispilutzat har dezakeen datorren *hizpilua*).
- (...)
- 6 Markosen bizi osoa (ez interpretatu bururatu zaizun beste zentzu horretan) sortzen ibili zen euskal komunitatearentzat (eta humanitate osoarentzat, jakina). Haren kartel palindromiko bakoitzak sorpresa linguistiko bat aportatzen du, eta jolas liluragarri bat izango da edozein gogo ernearentzat. Markosek, olgetan-benetan, asko ematen digu, hainbesteren beharrean gaudela. Uste dut, euskal komunitate duin, alai eta sortzaile baten parte sentiarazten gaituela.

J.S.

BAKARKA

Ariketa hau etxean egin dezakezu. Hitzaurrea irakurrita, irudikatu nolakoa izango den liburua. Egin haren sinopsi laburra, eta bidali taldeko forora, lagun bati mezu elektronikoa idatziko bazenio bezala.

Hurrengo eskola-egunean, komentatu 3-4ko taldeetan zein sinopsi iruditu zaizuen egokiena. Aukera baduzue, eraman *Markos Gimeno*ren *101 letrakartel* liburua gelara (liburutegian mailega dezakezue), eta gainbegiratu, ea zuen aurreikuspenak egokiak izan diren.

3. Aletu tela

TALDEAN

Binaka, egiturari erreparatuko diozue. Aztertu hitzaurreko paragrafo bakoitza, eta aukeratu zein funtzio diskurtsiboa duen. Gero, idatzi ideia nagusia.

FUNTZIO DISKURTSIBOA	IDEIA NAGUSIA
Argudio nagusia	1
Hausnarketa kritikoa	2
Helburuen formulazioa	3
Ikuspegi autobiografikoa	4
Ondorio baloratzailea	5 Sarrionandiaren ezjakintasunetik idaztearen balioa azpimarratzen da, eta Markosen bizitza belaunaldi baten ispilu gisa planteatzen da.
Sarrera eta testuinguratzea	6

SOS behar baduzu, jo 8. orrialdera.

Irakurri ondoren

4. Ele-joko jele

TALDEAN

Markos Gimenok hitz-jokoen doinu guztiak zerabiltzan; gehienbat, kalanburrak, anagramak eta palindromoak. Binaka, ea osatzen dituzuen jolas hauek.

KALANBUR

Hitz-joko honetan, hitzaren edo esaldiaren elementuak era desberdinean biltzen dira

Hizkuntzaren barneko adibidea:

Zer bezero zerbezero!

Bi hizkuntzen arteko adibidea:

Seme-alabak on → Se me alaba con...

Atera gaztelaniaz duen kalanburra.

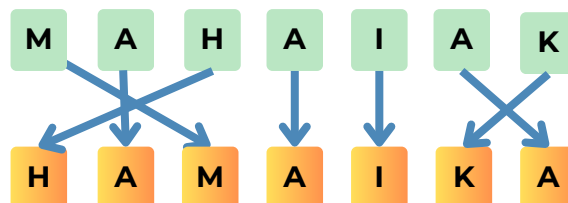

SkizopozikS

ANAGRAMA

Hitz-joko honetan, hitzaren edo esaldiaren letrek (letra guztiek) beste kokapen bat dute

Markos Gimenok diseinatu zuen behin Eibarko aratosteetako (inauterietako) kartela. Ikusi kartela, eta bilatu anagrama.

Kartela

Eibarko Udala

PALINDROMO

Hitzak edo esaldiak
berdin irakurtzen dira
aurretik atzera eta
atzetik aurrera

Adibidea:

Ai, ama, Amaia!

Putoamoakmatematiketan (PAM) musika-taldeko kide zen Markos Gimeno. *Ezinize najan* abestiaren hitzak idatzi zituen berak: palindromoa. Irakurri abestiaren erdia, eta, palindromoa dela jakinda, osatu abestia.

lgel izan ezinez ia,
ni naizena onar,
eta beti martziano _____

Ezinize najan

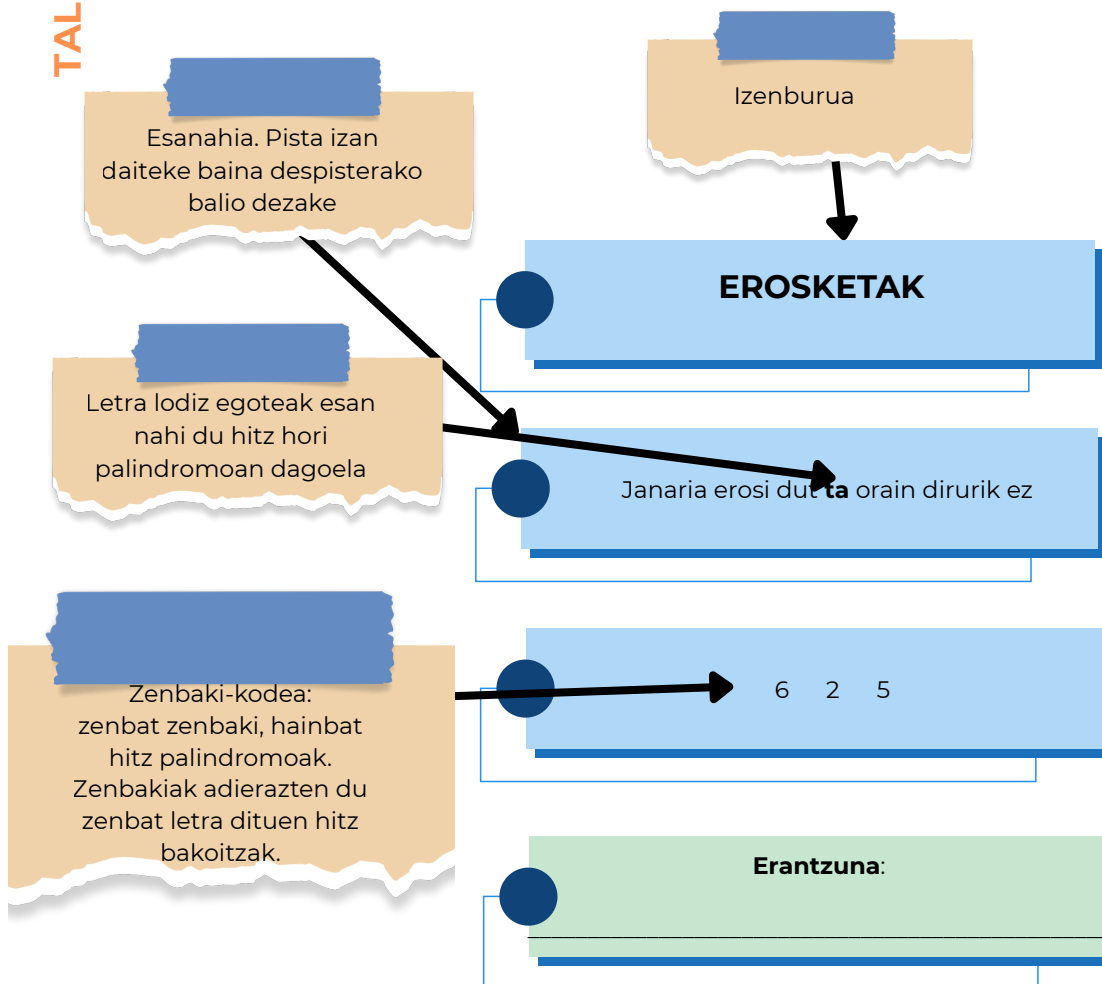
PAM

5. Idatzi. Zizt, adi!

TALDEAN

Telesaioan Kike Amonarrizi azaldu zion moduan, Markos Gimeno **131** aza liburua argitaratu zuen; liburuan, ariketa-bilduma egin zuen irakurleak palindromoa aurkitzeko. Hemen duzue adibide bat: ea aurkitzen duzuen ezkutuan dagoen palindromoa.

SOS

Aza: pista

Canva

SOS behar baduzu, jo 8. orrialdera.

zerorajaso.com

zerorajaso.com

Halako ariketak argitaratzen zituen Markos Gimeno, astero-astero, bere webgunean: zerorajaso.com. Bertan kontsulta ditzakezu. Liburua haietako hainbaten bilduma da, eskuz egiteko moduan.

6. Ikusi amaiera. Are, ia maisuki

Hiruko taldeetan, irakurri egoera, eta prestatu hitzaurrearen eskema. Bost paragrafo izango ditu; azken paragrafoa, geuk emango dizuegu.

TALDEAN

TESTUINGURUA

Markos Gimenezekiko interesa piztu dela-eta, hark idatzitako **131 aza liburua berrargitaratuko dute**. Ezaguna duzue, zeuei eskatu dizute hitzaurrea idazteko.

Hitzaurreek ez dute oso egitura zurruna izaten; egile bakoitzak bere estiloa izaten du. Beraz, ez duzue zertan tematu Joseba Sarrionandiak erabilitako eskemari jarraitzen. Honetan ere, originala izateak badu bere saria.

	FUNTZIO DISKURTSIBOA	IDEIA NAGUSIA
1		
2		
3		
4		
5	Palindromoen garrantzia	Palindromo batek bizia salba diezazuke. Nola?

Alderatu eskemak talde handian, eta egin ekarpenak elkarri.

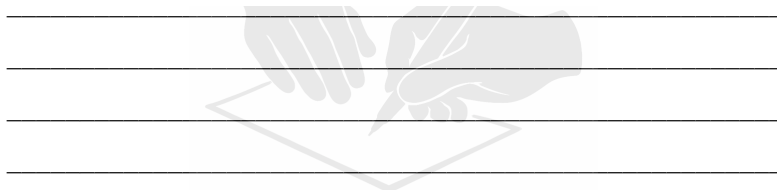
Ariketa hau etxean egin dezakezu. Taldean egin duzuen eskemari jarraikiz, idatzi hitzaurrea.

Liburua argitaratzeko, *crowdfundinga* egin zuen. Irakurri liburuaren ezaugarriak.

BAKARKA

Markos Verkami

Trukatu hitzaurreak taldekideon artean mezularitza erabilita, eta egiaztatu ikaskideak ere ulertu duela palindromoak nola salba diezagukeen bizia. Era berean, baloratu zein neurritan erantzun dion adostu duzuen eskemari. Markatu zoriontzeko alor bat eta hobetzeko moduko beste bat. Era berean, bidali hitzaurrea irakasleari, hark ere eman diezazun iritzia.

ERANTZUNAK

3. Aletu tela

- 1.- **Funtzioa:** sarrera eta testuinguratzea; **ideia nagusia:** Sarrionandiak Markosen obra aurkitzean sentitutako harridura azaltzen du, lanaren kalitateagatik eta euskal esparruan izan duen ezezagutzagatik.
- 2.- **Funtzioa:** hausnarketa kritikoa; **ideia nagusia:** obrak artxibatze hutsak "hilobiratzea" ekarriko lukeela defendatzen da, baina Markosen testuak biziak eta sortzaileak direla.
- 3.- **Funtzioa:** helburuen formulazioa; **ideia nagusia:** liburuaren xede nagusia zehazten da: palindromoak berpiztu, zabaldu eta euskal hiztun-komunitateari eskaintzea.
- 4.- **Funtzioa:** argudio nagusia; **ideia nagusia:** palindromoek zentzua badutela defendatzen da, eta sormenaren, bizitzaren eta komunitatearen esanahiarekin lotzen dira.
- 5.- **Funtzioa:** ikuspegi autobiografikoa; **ideia nagusia:** Sarrionandiaren ezjakintasunetik idaztearen balioa azpimarratzen da, eta Markosen bizitza belaunaldi baten ispilu gisa planteatzen da.
- 6.- **Funtzioa:** ondorio baloratzalea; **ideia nagusia:** Markosen ekarpena goraipatzen da eta palindromoak euskal komunitate sortzaile eta duin baten sinbolo gisa aurkezten dira.

4. Ele-joko jele

Kalanbur: A ze artea! Hire artea! Adi ari ote dira? → Asearte, airearte, a diario, te dirá

Anagrama: Astokareta. Einbarre → Aratosteak Eibarren

Abesti palindromikoa: Igel izan ezinez ia; ni naizena onar, eta beti martziano → naiz; tramite batera noanez, ia ni naizen izena zilegi.

5. Idatzi. Zitz, adi!

Arroza ta zorra.

6. Ikusi amaiera. Are, ia maisuki

Bizitza arriskuan dugunean, **sos** mezua bidaltzen dugu. SOS, bistan da, palindromoa da.

HIZTEGI LAGUNGARRIA

Markosen hutsunearen ondoeza. Markosen faltagatik ondo ez egotea.

Palindromo, kalanbur, anagrama eta abar. Hitzekin egin daitezkeen hainbat joko.

Testu zoliak. Testu azkarak, argiak.

Tafofilia. Hildakoek, hilobiek eta halakoek eragiten duten zaletasuna.

Behialako jendea. Lehengo denboretako, aspaldiko jendea.